

Et imperium uten naboer?

Det dynastiske Kinas glemte diplomatiske tradisjon

BJØRNAR SVERDRUP-THYGESON

BA, masterstudent, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Ås
bjornar.s-t@hotmail.com

As the fish come and the birds go, so will be transmitted the sounds of our neighbouring states; as the earth is old and Heaven spacious, so long will I subdue disturbances along the border.

Brev fra keiseren av Xia, Weiming Yuanhao, til Song-dynastiets keiser Renzhong (Ebrey 1993: 141).

Innledning

I den akademiske litteraturen er det keiserstyrte Kinas hierarkiske utenrikspolitiske tradisjon presentert som selve antitesen til de egalitære bånd av symmetrisk anerkjennelse som definerer diplomatibegrepet. Denne tilnærmingen kan godt la seg rettferdiggjøre. Den klassiske kinesiske verdensorden sentrert rundt keisertronen, utgjør både i kraft av sin varighet og sin ideologiske gjennomslagskraft en unik institusjon i verdenshistorisk sammenheng. Ikke desto mindre vil jeg hevde at evalueringen av det keiserlige Kinas diplomatiske historie i den akademiske litteraturen innen diplomatistudiet har vært altfor overfladisk. Den alminnelige oppfatningen er av en monolittisk politisk tradisjon som gjennom 2000 år aldri anerkjente noen naboer, kun vasaller, et system som først ble avvirket da vestlige makter tvang et uvillig Kina til å delta i et likhetsbasert diplomati som landet var uten tidligere erfaringer med. Denne populære fremstillingen overser imidlertid sentrale aspekter ved kinesisk historie. I denne artikkelen ønsker jeg dermed, gjennom et case-studium av Song-dynastiets diplomatiske relasjoner, å argumentere for en moderering av oppfatningen av det keiserstyrte Kinas diplomatiske tradisjon som en konstant institusjon, ukjent med ideen om symmetrisk baserte utenrikspolitiske relasjoner.

Innledningsvis vil jeg presentere en kortfattet oppsummering av det dominerende synet på det dynastiske Kinas utenrikspolitiske tradisjon, samt definere enkelte av de bærende konseptene artikkelen tar for seg. Dernest vil jeg, etter en rask historisk gjennomgang av perioden, analysere Song-dynastiets utenrikspolitiske relasjoner, statssystemet det var en del av og den diplomatiske praksis dynastiet bekjente seg til. Gjennom dette case-studiet vil jeg identifisere retoriske og institusjonelle tegn på formaliserte egalitære bånd mellom Song-dynastiets Kina og dets nabostater. Videre vil jeg situere dynastiets diplomatiske praksis i en bredere historisk sammenheng og vise både hvordan Song-dynastiets paritetsbaserte bånd med dets nordlige nabostater hadde forbilder i tidligere historiske hendelser, og hvordan paralleller til disse i enkelte tilfeller kan spores i senere tiders praksis.

Jeg konkluderer med at man opp gjennom kinesisk historie finner signifikante eksempler på relasjoner med fremmede stater bygget på basis av symmetrisk gjensidig anerkjennelse, som er det definerende kjennetegn på et diplomatisk system. Dette til tross for at den imperiale verdensorden materialisert i det kinesiske «tributtsystemet» klart var det dominante utenrikspolitiske mønster i dynastisk tid. Den paritetsbaserte tradisjonen var på sitt sterkeste under Song-dynastiet, i en historisk epoke hvor et skifte i den øst- og sentralasiatiske maktbalansen gjorde det nødvendig for den kinesiske keiser å involvere seg i vidtrekkende diplomatisk dialog med Kinas nabostater. Dialogen foregikk på paritetsbaserte premisser som i langt større grad enn det som vanligvis anerkjennes hadde sentrale kjennetegn til felles med et fullverdig diplomatisk statssystem. På dette grunnlag vil jeg argumentere for at det er nødvendig å revurdere synet på dynastisk kinesisk diplomati, idet dette viser seg å være en institusjon av langt mindre monolittisk natur enn vanligvis antatt. Isteden fremtrer en tradisjon som ikke var fremmed for ideen om symmetrisk basert diplomati, og som var fullt kapabel til å reagere både kreativt og rasjonelt på endringer i den regionale maktstrukturen. Jeg vil videre hevde at de perioder av det keiserlige Kinas historie hvor symmetrisk baserte diplomatiske bånd var fremtredende, med fordel kan inkluderes som et forskningsobjekt i diplomatiske studier. En studie av hvordan diplomatiske bånd ble konstituert og vedlikeholdt i en kompleks sivilisasjon utenfor den europeiske kulturelle sfære, kan vise seg å være et fruktbart utgangspunkt for å oppnå en dypere forståelse av de universelle trekk ved diplomatisk mediering mellom folkegrupper.

Jeg vil i denne artikkelen gjennomgående benytte meg av *pinyin*-systemet for romanisering av kinesisk, og vil supplere med *pinyin*-formen angitt i klammer der kinesiske navn og uttrykk inngår i sitater fra forfattere som benytter seg av Wade-Giles-systemet.

Imperium uten naboer?

Et av de grunnleggende begrepsparene i litteraturen på det diplomatiske fagområdet er det kontrasterende forholdet mellom det imperiale suzerenitetssystemet *versus* det egalitære diplomatiske system av suverene stater (se f.eks. Bull 2004: 78–79; Der Derian 1987: 111–112; Svarverud 2007: 1; Watson 1992: 13–14, 195–196). Det moderne statssystemets diplomati, som fra sine europeiske røtter har vokst til å bli verdensomspennende, regnes som det fremste eksempel på et egalitært system. Keisertidens Kina har derimot blitt utpekt som det bekvemme erkeeksempel på en hierarkisk konfigurasjon av internasjonal politikk. Dette er sant nok en forestilling som lett kan la seg forsvare. Kjernekonseptet som utgjør diplomati, nemlig interstatlig kommunikasjon mellom formelt likestilte parter (Zartman 2009: 26–27; Watson 1982: 19), står i skarp kontrast til måten keisertidens Kina foretrakk å skjømte sine internasjonale forhold på. Den dominerende filosofien i tradisjonell kinesisk utenrikspolitisk tenkning kan kort oppsummeres som ikke å anerkjenne noe «utenriks» overhodet. I henhold til det som i senere tid er kalt «den kinesiske verdensorden», var den kinesiske keiseren hersker over *tianxia*, «alt under himmelen». Hans autoritet var med andre ord like mye gjeldende i det siviliserte kinesiske kjernelandet som i de barbariske nasjonene som omkranset verdenssivilisasjonens midtpunkt. Verden var et koherent hierarkisk hele, og keiserens universelle herskermakt ble symbolsk demonstrert gjennom tributsystemet. Dette var et ritual hvori fremmede nasjoner ville besøke sivilisasjonens kilde ved det keiserlige hoff, erklære sin underkastelse, betale tribut og motta rike gaver til gjengjeld (Schoppa 2011: 33–35; Mancall 1984: 23–26; Hao & Wang 1980: 143; Bøckmann 1998: 319–322).

Det politiske ideal om Kina som «et imperium uten naboer» (Elisseeff 1963: 60) fant tilsynelatende god grobunn hos det vestlige akademiske publikum. Til tross for at det pre-dynastiske statssystemet under De Stridende Staters epoke gjerne anerkjennes som utøvere av en rik diplomatisk tradisjon (se f.eks. Watson 1982: 18–19; Zhang 2001: 47–48; Schwartz 1968: 278–279; Jönsson 2002: 214–215), forsvinner Kina fullstendig fra diplomatiets historiske atlas fra det øyeblikk keiserriket opprettes i 221 FVT. «For many centuries the Chinese Empire, more a civilization with a suzerain structure than a state, maintained no regular dialogue with other states: there was, so to speak, isolation behind a wall» (Watson 1982: 18). Kontrasten til det europeiske diplomatiske systemet som vokste frem av ruinene etter Romerrikets fall, er tilsynelatende overveldende. Dette blir ytterligere understreket gjennom det etablerte narrative rundt Kinas gjennntreden på den diplomatiske arena; et land man med våpen i hånd måtte tvinge til å delta i et fremmed, fullstendig ukjent system. For igjen å henvise til Watsons (1982: 19) redegjørelse: «China first consented to a

regular diplomatic dialogue and exchanges of envoys [with other states ...] when European powers, with superior military and maritime technology [...] progressively involved her in international politics». Dette møtet mellom det aldrende Qing-dynastiet og de fremvoksende vestlige stormakter fremstilles som en sann «kollisjon mellom to sivilisasjoner» (Peyrefitte 1993), illustrert på sitt mest ikoniske i den kinesiske keisers avvisning av Macartney-sendeferden (Scott 2008: 16; Hao & Wang 1980: 153). Denne handlingen har blitt ansett som symptomatisk for en kinesisk kultur som var for grunnfestet i en to tusen år gammel kontinuerlig hegemonisk tradisjon, til å være i stand til å reagere rasjonelt og kreativt på de utfordringene en endret verdenssituasjon avfødte.

This was because within the terms of Chinese culture there could be no diplomacy (based as it must be on natural equality between sovereign states) [...] Unwilling or unable to recognize the new international order of state-to-state relations spearheaded by European powers [...] China found that its classic defensive strategy of the tribute system provided little guidance (Hevia 1995: 11).

Den diplomatiske litteraturens rådende syn på det dynastiske Kinas utenlandske relasjoner er bygget på forestillingen om et hierarkisk suzerain-vassal-system etablert i teori og praksis for to årtusener siden. Et system som alltid siden utgjorde en monolittisk ideologi som dominerte landets forhold til verden utenfor helt frem til dette verdenssystemet med våpenmakt ble lagt i grus i kjølvannet av vestlig imperialisme. Dette dypt rotfestede, enhetlige utenrikspolitiske mønsteret var, i henhold til de fleste diplomatiske avhandlinger om emnet, av sin natur for rigid til å tåle endringer. Denne rigiditeten skapte en utenrikspolitisk modus som bidro sterkt til å hemme keiserne av det sene Qing i å møte utenlandsk press med en adekvat respons. (Se f.eks. Watson 1982: 18–19; Hamilton & Langhorne 2011: 13–14; Fairbank 1968 :1–19; Hevia 1995: 11; Zhang 2009: 21.)

En gruppe historikere (se i særdeleshet Rossabi 1983 og Wright 2005, også f.eks. So 2004; Franke & Twitchett 1994) har imidlertid utfordret dette konvensjonelle synet på det keiserstyrte Kinas monolittiske utenrikspolitiske tradisjon ved å trekke frem tilfeller av symmetriske diplomatiske relasjoner mellom Kina og dens nabostater, med Song-dynastiets utenrikspolitikk som fremste eksempel. Basert på disse bidragene vil jeg utfordre den diplomatiske litteraturens antagelser om det dynastiske Kinas monolittiske utenrikspolitiske modus. Metoden er å etterspore paritetsbaserte trekk ved Song-dynastiets utenlandske relasjoner. Faglitteraturen angir ikke hvor konsistent og institusjonalisert en likeverdig diplomatisk kontakt må være for å bli betraktet som et symmetrisk basert forhold. Derfor vil jeg legge til grunn formelle benevelser av de involverte parter som

likeverdige, slik disse fremkommer i traktater eller i offisiell korrespondanse. Dette vil jeg regne som tilstrekkelig belegg, spesielt tatt i betraktning at tildeling av navn og titler var ansett som en affære av største viktighet i det tradisjonelle kinesiske samfunn. At det keiserstyrte Kina skulle benytte seg av egalitære formuleringer kun som meningsløse fraser, regner jeg dermed som lite trolig. For å sitere Confucius: «If names be not correct, language is not in accordance with the truth of things. If language be not in accordance with the truth of things, affairs cannot be carried on to success» (1997: 159).

Diplomatiske forløpere

Man kan vanskelig oppnå tilstrekkelig forståelse av Song-dynastiets utenrikspolitiske relasjoner uten å anerkjenne en tilstedeværelse av likhetsbasert diplomati opp igjennom historien til keisertidens Kina. Omfanget og institusjonaliseringsgraden av det likhetsbaserte diplomati som ble utøvet under Song-keiserens myndighet, som jeg senere vil begrunne, kan med rette sies å være et særtrekk som kjennetegner denne epoken alene. Dog vil jeg, i strid med de oppfatninger som bl.a. målbæres av Smith (1993: 80), hevde at man også tidligere i Kinas historie kan finne klare forløpere til denne særegne utenrikspolitiske orienteringen. Mellomstatlige forhold basert på avtaler inngått på grunnlag av gjensidig symmetrisk anerkjennelse er dermed langt fra en enkeltstående foreteelse i kinesisk historie.

Periodene med kinesisk politisk fragmentering, for eksempel i Fem Dynastier-epoken forut for dannelsen av Song-dynastiet, har åpenbart spilt en rolle i etableringen av en politisk arv av diplomatiske strukturer og praksiser Song-byråkratiet kunne trekke på. Dette er både et vidt anerkjent og et forholdsvis opplagt fenomen (Tao 1983: 67; Franke 1983: 140). Den sene Zhou-epokens flerstatssystem var av særlig betydning, ettersom man i denne perioden etablerte den modell for riter og seremonier som omgav ambassademottakelsene ved Song- og Liao-keiserens hoff (Franke & Twitchett 1994: 20). Et mer interessant faktum er imidlertid at også gjennom de perioder der Kina var forent under tidligere keiserlige dynastier, løper det en linje av symmetrisk anerkjennelse av fremmede makter. Selv om disse riktignok ble ansett som unntak fra idealsituasjonen, illustrerer unntakene ikke desto mindre en tradisjon for pragmatiske tilpasninger til de rådende utenrikspolitiske realiteter. Disse unntakene representerer en tradisjon som svært ofte blir oversatt på grunn av fokuset på de ideologiske særegenheter ved det kinesiske tributsystemet.

Allerede Han-dynastiet førte en imøtekommende politikk overfor den nordlige stammeføderasjonen Xiongnu. Gaveutvekslinger og ekteskapsal-

lianser ble jevnlig inngått på grunnlag av symmetrisk anerkjennelse mellom partene. I en avtale inngått i 198 EVT fremkommer det klart av avtalepunktene at Han-dynastiet og Xiongnu skal være likestilte, «broderlige» stater (Yu 1967: 41–42; Suzuki 1968: 185–186; Barfield 1989: 47). Av større betydning er det sene Tang-dynastiets aktive bruk av diplomati på den internasjonale scene. Dynastiet utviklet flere stabile avtalebaserte relasjoner med utenlandske makter, relasjoner som ofte var basert på en tydelig likhetsoppfatning (Tao 1988: 7; Franke & Twitchett 1994: 5).

Et eksempel på en eksplisitt erklæring av gjensidig symmetrisk anerkjennelse er å finne i den sino-tibetanske avtalen av 821/822. Som understreket i avtaleteksten, skulle fred etableres mellom to likeverdige parter, statsoverhodene ble gjensidig omtalt som «den store keiser», og praktiske retningslinjer for videre diplomatisk kontakt ble etablert (Beckwith 1993: 167; Tao 1988: 7).

Now that the dominions are allied and a great treaty of peace has been made in this way, since it is necessary also to continue the communication of pleasant messages between Nephew and Uncle, envoys setting out from either side shall follow the old established route. According to former custom their horses shall be changed at Tsang Kun Yog, which is between Tibet and China. Beyond Tse Zhung Cheg, where Chinese territory is met, the Chinese shall provide all facilities; westwards, beyond Tseng Shu Hywan, where Tibetan territory is met, the Tibetans shall provide all facilities. According to the close and friendly relationship between Nephew and Uncle the customary courtesy and respect shall be practised. (Siteret i Richardson 1978: 153–154.)

Det er viktig å merke seg at dette var historiske utenrikspolitiske handlingsmønstre som var tilgjengelige for, og ble omtalt av, Song-dynastiets embetsmenn (Yang 1968: 22–23; Ng 1997: 216). De samtidige utenrikspolitiske debatter var dermed eksponert for et tydelig alternativ som var rotfestet i tidligere tiders praksis.

Song-dynastiets diplomatiske relasjoner

I nærmere 400 år styrte Song-dynastiet Kina gjennom en økonomisk og kulturell blomstringsperiode. På det militære feltet derimot, holdt Song-imperiet en relativt svakere maktposisjon sammenlignet med de foregående dynastier. Stilt overfor sterke, konsoliderte statsdannelser i nord, så Song-dynastiet seg nødt til å kompromisse med tributsystemets ideologiske premisser og benytte seg av en annerledes utenrikspolitisk modell for å møte utfordringen fra sine nye nabostater.

Historisk bakgrunn

Song-dynastiets tilblivelse følger det vante mønsteret i de «dynastiske sykluser» som danner et gjennomgående element gjennom historien til keisertidens Kina (Moise 2007: 17–18). Etter Tang-dynastiets fall fulgte et kaotisk århundre med vidtrekkende politisk fragmentering og krigsherredømme. Dette ble brakt til ende av generalen Zhao Kuangyin, som lyktes i å fullbyrde en militær gjenforening av det kinesiske kjerneområdet, og lot seg utrope til keiser og grunnlegger av Song-dynastiet i 960 EVT (Tanner 2009: 209; Ebrey 1996: 136–137).

Dog, ulikt de tidligere Qin-Han- og Sui-Tang-dynastiene, innvarslet ikke denne gjenforeningen en epoke med kraftig militær ekspansjon ut fra kjerneområdene. Song-dynastiet var dermed selv i dets velmaktsdager av mindre utstrekning enn tidligere dynastier (Lau & Huang 2009). En av hovedårsakene til fraværet av ekspansjon inn i de sentralasiatiske landområdene, var den heller uvante opposisjonen fra flere ikke-kinesiske statsdannelser som hadde lyktes med å etablere et solid fotfeste i de nordlige grenseområdene i tiden etter Tang-dynastiets fall.

Selv om Song-dynastiet også delte grense med et knippe andre samtidige stater, Vietnam i sør, Nan Zhao og Tibet i sørvest, var hovedfokuset for Song-dynastiets utenrikspolitikk rettet mot de nordlige statsdannelsene, etablert delvis i sentralasiatiske områder og delvis i områder ansett for å tilhøre Kinas tradisjonelle kjerneland (Schirokauer & Hymes 1993: 1; Fairbank & Goldman 2006: 110–111). Disse nordlige statene hadde som fellestrekk at de var styrt av ikke-kinesiske folkegrupper som gjorde bruk av kinesiske embetsmenn og statsstrukturer for å herske over en befolkning av blandet etnisitet (Barfield 1989: 172–173; Ebrey 1996: 137). De nomadiske tangutene, av tibetansk opprinnelse, hadde slått seg ned i nordvest rundt området som utgjør det moderne Gansu. Etter å ha nytt *de facto* selvstyre i generasjoner, erklærte de formell uavhengighet fra Kina i 1038, og grunnla staten Xi Xia som skulle bestå i to århundrer frem til det ble erobret av mongolene i 1227 (Tanner 2009: 208–209, 249). Nabostaten Liao, under herredømme av khitanske stammefolk, var i besittelse av betydelig større militære og politiske ressurser. Liao ble forent til et sentralisert keiserrike og erklærte sin selvstendighet allerede i år 916. På sitt mektigste, i det tiende og tidlig i det ellefte århundre, omfattet riket et landområde fra Mandsjuria i øst til Xinjiang i vest (Tanner 2009: 202–203; Ebrey 1996: 161). I 1125 ble imidlertid Liao erobret av tungusiske Jurchen-stammer fra det nordlige Mandsjuria som opprettet Jin-dynastiet i det samme området. Selv om de opprinnelig ble støttet av Kina i et strategisk trekk for å svekke Liao, viste Jurchen-folket sin takknemlighet ved å angripe sine tidligere allierte få år etter seieren over Liao-dynastiet. Jin lyktes i å ta kontroll over det nordlige Kina og etablerte den tidligere Song-hovedstaden Kaifeng, sør for Beijing, som det nye admi-

nistrative sentrum for en statsdannelse som varte frem til mongolenes ankomst (Fairbank & Goldman 2006: 115; Ebrey 1996: 167–168).

Jurchen-stammenes erobring av Nord-Kina markerer hovedskillelinjen i Song-dynastiets historie. Perioden i forkant av invasjonen i 1126 blir vanligvis omtalt som det nordlige Song, mens den etterfølgende perioden, hvor dynastiet konsoliderte seg sør for Huai-elven og etablerte sin nye hovedstad i kystbyen Hangzhou, benevnes som det sørlige Song. Det er for øvrig på sin plass å påpeke at det ville være galt å anse tapet av de nordkinesiske områdene som noe hardt slag mot Song-dynastiets velstand. De nordlige provinsene var alle ulønnsomme vurdert fra en økonomisk synsvinkel og tilbød lite annet enn prestisje til gjengjeld for de summene det kostet å kontrollere områdene. Dermed later det til at overgivelsen av disse provinsene og relokaliseringen av hovedstaden snarere bidro til å akselerere den økonomiske og kulturelle utviklingen i de kinesiske kjerneområdene. «Little of value was lost by these agreements, and the remarkable flowering of Song China had much to do with its abandonment of greater imperial ambitions» (Murphey 2006: 147). Det sørlige Song forble verdens største, mest folkerike og mest velstående statsdannelse (Ebrey 1996: 150; Murphey 2006: 147).

Tidlig i det 13. århundre ble Djenghis Kahns forening av de mongolske stammene foranledningen til en erobringkampanje uten sidestykke i verdenshistorien. Restene av Jin-dynastiet ble i 1236 knust av Djenghis' sønn Ogödei, som også lyktes i å erobre den rike Sichuan-provinsen og tvinge Song-dynastiet til å trekke seg tilbake og forskanse seg på sørbredden av Yangzi. Elven utgjorde en god forsvarslinje, og det sørlige Songs armeer klarte å stå imot mongolene i 40 år frem til Djenghis' barnebarn Kublai Kahn, ved hjelp av kinesisk ekspertise, lyktes i å bygge en sterk flåtestyrke som gjorde det mulig å krysse Yangzi. Tre år senere, i 1276, falt Song-hovedstaden Hangzhou i det som markerte slutten for Song-dynastiet (Ebrey 1996: 170–173; Murphey 2006: 155–156).

I sum står Song-dynastiet frem som en av de mest fascinerende epoker i kinesisk historie. Selv om dynastiet har vært et mål for kritikk fra etterfølgende generasjoner av kinesere, ettersom dynastiet mislyktes i å forhindre utenlandsk okkupasjon av Kina (se f.eks. Zhang 2007: 126–127, 143; Murphey 2006: 147), er perioden av flere historikere ansett som noe av en kinesisk renessanse. Enkelte historikere betegner endog tidsrommet som «China's greatest age» (Fairbank & Goldman 2006: 88). «It lasted from 960 to 1279, longer than the roughly 300-year average for dynasties, and presided over a period of unprecedented growth, innovation and cultural flowering» (Murphey 2006: 147). Paradokset består i at denne økonomiske styrken gikk hånd i hånd med en relativt svakere militær maktposisjon. Stilt overfor et sett nye stater hvis militære styrke var uten tidligere presens, medførte dette et behov for å føre en ny form for utenrikspolitikk.

Det keiserlige diplomati

Med sitt utgangspunkt som et «lesser empire» (Wang 1983: 47) i geografisk forstand, tilpasset Song-dynastiet seg situasjonen gjennom en ordning hvor det tradisjonelle tributsystemet nedarvet fra Tang-dynastiet ble supplert med et sett nye relasjoner av innovativ karakter. I det som svært passende har blitt beskrevet som en «age of treaties» (Pan 1997: 359), kom Song-Kina gjennom en rekke avtaler til å anerkjenne de nordlige grensestatene Liao, dennes etterfølger-stat Jin og, om enn i noe mindre grad, Xi Xia og Korea, som likeverdige partnere i det som kan betegnes som et rudimentært diplomatisk system som omfattet brorparten av den østasiatiske landmassen.

Statssystemet

Med basis i Watsons (Buzan & Little 2009: xxii–xxiv) skoledannende oppfatning av ulike statssystemer som situert langs en akse fra imperial suverenitet til anarkisk uavhengighet, den førstnevnte av disse posisjonene uforenlig med etableringen av virkelige diplomatiske relasjoner, vil jeg i det følgende avsnitt søke å demonstrere hvordan Song-dynastiet kom til å posisjonere seg som medlem av et statssystem som sto langt nærmere den uavhengighetsbaserte enden av spekteret enn det mange, deriblant Watson selv, tidligere har anerkjent.

Den banebrytende Shanyuan-avtalen skulle bli grunnstenen i det nye settet av interstatlige relasjoner. I årtier hadde forholdet mellom det nyetablerte Song-dynastiet og Liao-riket vært preget av en skjør fred som stadig ble punktert av væpnede konfrontasjoner (Twitchett & Tietze 1994: 104–105). Etter at et fullskala invasjonforsøk fra Liao-rikets side hadde kjørt seg grundig fast i Nord-Kina, besluttet imidlertid de to partene å starte fredsforhandlinger, en prosess som ledet frem til undertegningen av Shanyuan-traktaten i 1005. Avtalen innebar ingen landavståelser for Song-dynastiet, men de sa seg villige til å betale Liao-dynastiet 200 000 lengder silke og 100 000 unser sølv årlig, en utgift man var nøye med å betegne som «bidrag til militære utgifter» for å unngå enhver assosiasjon i retning av at Song-riket betalte tributt til Liao. I tillegg innebar avtalen at grensen mellom de to statene skulle bli tydelig markert, og gjensidig vaktet mot uautoriserte overtredelser. Tatt i betraktning mangelen på en klar innside/utside-demarkering i det tradisjonelle kinesiske *tianxia*-synet på internasjonale relasjoner, var dette i praksis den første genuine internasjonale grense i kinesisk historie. Den symbolske betydningen implisitt i terminologien benyttet i Shanyuan-avtalen var kanskje av enda større viktighet. Partenes formelle symmetriske anerkjennelse ble klart understreket gjennom å omtale dem som henholdsvis det Sørlege Dynasti og det Nordlige Dynasti. De to keiserne etablerte et fiktivt slektskap seg imellom, selv om

ingen reelle ekteskapsallianser noen gang kom istand, hvor de anerkjente hverandre som «keiserlige brødre». Liaos enkekeiserinne ble omtalt som «tante» av sin «nevø» Song-keiseren, og så videre (Twitchett & Tietze 1994: 107–110; Wright 2005: 145–146, 174; Bielenstein 2005: 563). Franke & Twitchett (1994: 19) tolker distinksjonen uttrykt ved at keiserne omtalte hverandre som henholdsvis eldre og yngre bror, som en symbolsk ladet gest hvori Song-dynastiet likevel markerte sin høyerestående hierarkiske posisjon, gitt den sentrale rolle senioritet har i kinesisk kultur (se f.eks. Confucius 1997: 111). Andre forskere imøtegår derimot denne teorien på en overbevisende måte ved å påpeke at Song-keiseren virkelig var den eldste av de to keiserne. Ingen videre statusdifferensiering var tilsiktet ved denne terminologien, ettersom posisjonen som eldre og yngre bror varierte naturlig i henhold til hvilken av de to rikers keisere som til enhver tid var den eldste (Tao 1988: 17; Mote 2003: 70–71). Erklæringen av forholdet mellom Song- og Liao-keiserrikene som basert på broderlige relasjoner, er dermed et nøkkelpunkt i karakteristikken av dette forholdet som basert på likeverdig, symmetrisk anerkjennelse.

Som resultat av en periode med kjøligere forhold mellom de to statene og militære trusler fra Liao, ble traktaten fornyet i 1042. Den likestilte statusen mellom de to rikene ble ytterligere formalisert, og den årlige summen Kina forpliktet seg til å betale, ble økt (Tao 1988: 81; Wright 2005: 219). Alt i alt var det få overtredelser av fredsavtalen, som lyktes i å sikre fredelig sameksistens mellom de to statene gjennom det hundreåret som fulgte (Twitchett & Tietze 1994: 107–110). Det foregår en viss akademisk debatt vedrørende de økonomiske byrder Kina var nødt til å tåle for å opprettholde denne freden. Tao (1988: 32) hevder de årlige summene utbetalt til Liao utgjorde en tung byrde for Song-dynastiets statskasse. Hans argumenter blir derimot kraftig imøtegått av en majoritet av historikere, som peker på hvordan de gjeldende summene bare utgjorde en brøkdel av Song-dynastiets utgifter (Wong 1975: 158), og at den mellomstatlige frihandelen som Shanyuan-avtalen brakte med seg, uansett sørget for at mesteparten av det betalte sølvet kom kineserne i hende igjen som resultat av deres handelsoverskudd (Twitchett & Tietze 1994: 110; Hsu 2006: 10–12). Kort sagt etablerte Shanyuan-avtalen et fredelig internasjonalt rammeverk som la til rette for betydelig økonomisk fremgang, til en pris som først og fremst besto i tapet av ideologiske pretensjoner. «The realistic and pragmatic approach to foreign relations reflected in the Song recognition of the Liao as a legitimate empire and diplomatic counterpart makes the Accord of Shanyuan an epoch-making event in Chinese history» (Lau 2000: 215).

Shanyuan-traktaten skulle også bli modell for Song-dynastiets relasjoner med Xi Xia-riket og med det senere Jin-dynastiet grunnlagt av Liaos erobrere. «All of these 'barbarian' dynasties requested and received diplo-

matic parity with the Sung [Song]» (Rossabi 1983: 10). Når det gjaldt Xi Xia, var dog anerkjennelsen av en noe mindre entydig art enn hva som var tilfellet for den militært potente nabostaten Liao. Når Yuanhao, som hadde ledet Xi Xia-riket gjennom en periode med kraftig ekspansjon, avviste kinesisk overhøyhet og erklærte seg selv som keiser, var den kinesiske reaksjonen klart fiendtlig. Etter erklæringen fulgte flere år med krig og forhandlinger, spesielt fordi perioden også var preget av ustabilitet i Song-dynastiets forhold til Liao, noe som økte den strategiske betydningen til den tredje aktøren i det sentralasiatiske statssystem. Til slutt ble en fredsavtale inngått mellom et krigstrett Song og et sterkt svekket Xi Xia. I avtalen av 1044 ble Yanhao offisielt innsatt som hersker av Xi Xia, men på betingelse av at han ville erklære seg som «undersått» i den diplomatiske korrespondansen med Song-hoffet. Ikke desto mindre, Xi Xia ble ikke inkludert i rekken av tributstater, tvert imot forpliktet Kina seg gjennom fredsavtalen til å betale Xi Xia-riket en årlig sum på 2700 kg sølv, 18 000 kg te og 153 000 bunter silke (Tanner 2009: 207–208; Tao 1988: 62–67; McGrath 2009: 314–316). Den relative juniorposisjonen som ble Xi Xia til del, kom til syne i at avtalen ikke ble overholdt i like stor grad som Shanyuan-avtalen. De avtalte innbetalingene kunne gjerne bli kansellert i perioder da forholdet mellom partene befant seg i en bølgedal (Tanner 2009: 208). Ikke desto mindre er det verdt å merke seg at Song-dynastiet, selv om deres militære ressurser langt overgikk dem Xi Xia hadde til rådighet, allikevel nøyde seg med å hanskes med konfliktene på fredelig måte gjennom et omfattende diplomatisk nettverk, istedenfor å løse dem gjennom en militærkampanje de etter alle solemerker ville hatt store sjanser til å komme seirende ut av.

Jin-dynastiet, etablert av de fremadstormende jurchenske erobrere, kunne derimot forhandle fra en helt annen maktposisjon når de innledet fredssamtaler med det sørlige Song et århundre senere. Nok en gang var det Shanyuan-traktaten som skulle danne grunnlag for den overenskomst som ble nådd i 1141 (Tao 1988: 52; Tanner 2009: 216). Denne parallellen ble også eksplisitt bemerket av Song-keiser Gaozong, som flere år etter at avtalen ble inngått, uttrykte hvordan han, på grunnlag av presedensen Liao-Song-avtalen hadde lagt, visste at denne fredelige løsningen ville innebære velstand for hans undersåtter (Tao 1988: 52). Ikke desto mindre kunne Jin-riket, fra sin overlegne forhandlingsposisjon, presse sørlige Song til å godta en betydelig økning av de årlige innbetalinger av sølv og silke i forhold til hva som ble innkrevd av Liao-dynastiet som Jin anså seg som arvtager etter. I tillegg skulle disse summene nå offisielt betegnes som tribut, og Song-keiseren skulle anerkjenne sin vasallstatus under keiseren av Jin-dynastiet (Franke 1994: 234; Tao 2009: 684). Dog, etter et mislykket jurchensk invasjonforsøk to tiår senere, ble avtalen reforhandlet i 1165. De nye avtalebetingelsene «rettet opp» Songs vasallstatus, noe som markerte

slutten på Song-keisernes tyveårige formelle underkastelse under Jin. Den årlige summen Song-dynastiet betalte ble redusert, og, av symbolsk viktighet, disse årlige utbetalingene skulle ikke lenger betegnes som «tributt». Denne nye avtalen kom til å utgjøre grunnlaget for de videre relasjoner mellom Song og Jin i årtiene frem til mongolenes erobring (Gong 2009: 718–720; Bielenstein 2005: 639).

Hva angår de øvrige statene som utgjorde det 10. til 13. århundres østasiatiske statssystem, er Goryeo-kongedømmet i det nåværende Korea verdt å vie nærmere oppmerksomhet. Franke (1983) argumenterer overbevisende for at denne statsdannelsen, sammen med Liao, Jin og Xi Xia, er å regne som medlem av en gruppe stater som sto i en særstilling i forhold til Song-dynastiets diplomatiske praksis, en gruppe som utgjorde «a special category of Sung [Song] partners in foreign relations, with formalized diplomatic channels and regular embassies dispatched at certain specific occasions, in accordance with pseudo-familial relationships» (Franke 1983: 117). Goryeo nøyte ikke, i likhet med Xi Xia, fullt ut den samme diplomatiske statusen som Liao og Jin, men var formelt forpliktet til å omtale seg som tributtpfiktige vasaller. I Goryeos tilfelle ble dette tributforholdet på et tidspunkt overført fra Song til Liao. Det er et eksempel på hvordan Goryeo i likhet med Xi Xia spilte regionens to dominerende aktører ut mot hverandre til egen fordel (Lau & Huang 2009: 253). Alle øvrige statsdannelser og stammer, Japan, Vietnam og Annam bør nevnes i særdeleshet, måtte nøye seg med en status som tributtbærere til Song-hoffet, i overensstemmelse med den tradisjonelle praksis etablert gjennom Han- og Tang-dynastiene (Wu 2004: 1; Franke 1983: 117). Med Holcombes (2010: 127) ord: «[they] played along with the (quite nominal) role of being a Chinese tributary». Distinksjonen mellom de ulike nivå av formell anerkjennelse Song tilkjente sine nabostater, illustreres i organiseringen av det statlige byråkratiet. Departementet for inngående og utgående statsakkrediteringer var utelukkende engasjert i å ta seg av forholdet til Liao- og senere Jin-dynastiet. Relasjonene med Xi Xia og Goryeo ble håndtert av et separat, men underordnet kontor, mens forholdet til de øvrige statsdannelser som befolkningen den kjente verden var slått sammen under administrasjonen til to vidt-favnende byråer (Franke 1983: 120).

Som en oppsummering kan man si at Song-dynastiet utviklet en nivå-delt tilnærming til utenlandske relasjoner. Det tradisjonelle tributtsystemet kom til å utgjøre det laveste trinnet av et hierarki hvor enkelte nasjoner etablerte seg innen nye kategorier for mellomstatlige forhold. Xi Xia og Goryeo utgjorde et nivå til hvilket formell symmetrisk likhet ikke var fullt ut anerkjent, men landene var ikke desto mindre medlemmer av et aktivt, ekstensivt nettverk av diplomatiske utvekslinger, både av formell og politisk karakter. Aksene Song–Liao, og senere Song–Jin, var derimot rela-

sjoner karakterisert ved en klar, formell symmetrisk anerkjennelse, basert på og opprettholdt av et bredt spekter av diplomatiske praksiser.

De diplomatiske praksiser

I de følgende avsnitt vil jeg gå inn i en mer detaljert gransking av Song-dynastiets diplomatiske praksiser, og benytte Song-Kinas diplomatiske bånd til Liao-dynastiet som case. Caset er valgt på bakgrunn av at forholdet mellom disse to dynastiene var både den mest langvarige og mest institusjonaliserte av Kinas utenlandske relasjoner. Gjennom dette søker jeg ikke bare å illustrere mer inngående de fellestrekk Song-diplomatiet deler med tidlig klassisk diplomati på tvers av kulturelle skillelinjer, men også å trekke frem noen eksempler på hvordan det å innlemme kinesisk diplomati som et forskningsfelt kan bidra til å berike perspektivene på de idémessige grunnmyter som forankrer diplomatisk praksis.

Som tidligere nevnt sorterte de diplomatiske relasjonene til Liao-dynastiet under et separat departement i Song-byråkratiet. Et departement som for øvrig var underlagt Ministeriet for ritualer (Franke 1983: 120), noe som er en interessant institusjonell aksentuering av den ritualiserte natur som karakteriserer alle former for diplomati (Jönsson & Hall 2004: 407–410). Dette nye symmetriske likhetsforholdet understrekes også av at det nydannede byrået var utpekt til å ta seg av «utenlandske», ikke bare «barbariske» affærer, som benevnelsen var i henhold til den tradisjonelle terminologien (Tao 1988: 99). Av de viktigste oppgavene for den nye institusjonen var å administrere utvekslingen av ambassadører mellom de to landene. Et system med utstasjonerte ambassadører ser aldri ut til å ha vært overveiet (Tao 1988:19; Wright 2005:101). I stedet ble et ekstensivt nettverk av regulære utsendinger så vel som irregulære ambassadører på *ad hoc*-oppdrag, hovedformen for kommunikasjon og rituell anerkjennelse mellom de to dynastiene. Denne diplomatiske kontakten ble initiert straks etter Shanyuan-avtalens inngåelse, og varte helt til 1121.

Utsendingene ble inndelt i tolv ulike regulariserte kategorier. Ti av disse var beskjeffiget med rituelle affærer, så som å fremføre nyttårshilsener og å komme med gratulasjoner i anledning fødselsdagen til keiseren, keiserinnen, enkekeiserinnen etc. Av de gjenværende to kategoriene var én den såkalte statskurér-utsendingen (Hucker 1985: 298), som formidlet skrevne statsmeddelelser angående forhandlingsaffærer. Den andre ble kalt *fanshi*, ambassadører ansvarlige for oppdrag av *ad hoc*-natur (Hsu 2006: 25). Ambassadene var et nøye institusjonalisert foretagende. Både antall og type personell inkludert i en diplomatisk sendeferd, så vel som de daglige bevilgningene til diett og innkvarteringsutgifter, var regulert i detalj (Franke 1983: 124–125). Å bli valgt som sendemann var betraktet som en stor ære, og utvelgelsen av passende diplomatisk personell ble viet stor

oppmerksomhet. Embetsmennene forlangte strenge straffer for dem som ble funnet skyldig i lobbyvirksomhet for å oppnå en diplomatisk post (Hsu 2006: 27). Det eksisterte intet profesjonelt diplomatisk korps, men vellykkede utsendinger ble ved enkelte tilfeller utpekt til nye oppdrag (Hsu 2006: 28), og det ble forlangt av sendemennene at de satte seg inn i de diplomatiske presedenser før avreise (Tao 1988: 20).

En samling av slike presedenser i forholdet mellom Song og Jin ble utarbeidet i 1195, og distribuert til alle diplomatiske utsendinger så vel som til de tjenestemenn som eskorterte Jin-dynastiets utsendinger til hoffet (Franke 1983: 122), noe som kan sies å utgjøre en rudimentær form for offentlig organisert diplomatisk utdanning. De diplomatiske utsendingenes legale status var for øvrig av et annet slag enn den som tilkom deres senere europeiske motstykker. Symptomatisk for vekten det skriftlige ord hadde i en kulturell sfære hvor det ideografisk baserte skriftspråket kunne leses av alle nasjonaliteter uavhengig talespråk, kunne utsendingene selv utsettes for straff, mens de keiserlige brevene de bar med seg var fredhelige. Dog var Song-æraens diplomater langt fra bare postkurærer, de var også gitt myndighet til å forhandle om vektige affærer med de utenlandske potentater (Hsu 2006).

Når vi foretar en nærmere gransking av det symmetrisk likhetsbaserte diplomatiet mellom Song- og Liao-dynastiet, blir det tydelig at det felles kulturelle rammeverket, et aspekt spesielt vektlagt i Den engelske skolens litteratur på feltet (se f.eks. Wight 1977: 33; Bull 2002: 15–16), var av stor betydning for tilblivelsen og opprettholdelsen av disse to rikenes diplomatiske relasjoner. Jeg har allerede nevnt hvordan de nordlige grensestatene gjennom en bevisst sinifiseringsprosess hadde tilegnet seg et sett av statlige institusjoner og kulturelle trekk som bar nært slektskap til den kinesiske modellen som var forbildet. Når det gjelder Goryeo, var dette riket allerede i utgangspunktet vel etablert innenfor den konfutianske kulturelle sfæren (Deuchler 1992: 14–15). «The treaty partners of the Sung [Song] – the Liao, His Hsia [Xi Xia], and Chin [Jin] – all had adopted Chinese institutions that could guarantee procedural equality. This kind of equality extending also to the reception of embassies» (Franke & Twitchett 1994: 20). Etersom Liao-dynastiets elite dermed anså seg som en del av den kinesiske tradisjon, bidro denne felles kulturelle bakgrunn sterkt til opprettholdelsen av diplomatiske relasjoner mellom de to partene både hva gjelder praktiske aspekter, f.eks. utgjorde kinesisk et felles *lingua franca* for det diplomatiske samkvemmet, og idémessige aspekter (Tao 1988: 99; Barfield 1989: 180–181; Franke & Twitchett 1994: 20). Når det gjelder det idémessige aspektet, vil jeg særlig peke på hvordan den fundamentale myten om Kina som sivilisasjonens unipolare kilde, og som alle barbariske folkeslag søkte mot (se f.eks. Confucius 1997: 217; Suzuki 1968: 181–182), dermed ikke ble utfordret. Dette må ha bidratt til å dempe det

slaget oppgivelsen av tributrelasjonen som politisk hovedsosiabilitet utgjorde mot Song-hoffets verdensbilde, og dermed gjøre det lettere å opprette og akseptere de nyslåtte diplomatiske forbindelsene.

På bakgrunn av Neumanns (2009: 5–7) lagdelte konseptualisering av den diplomatiske diskurs, kan det utledes at etableringen av diplomatisk praksis og de underliggende narrative sosiabiliteter ble forenklet ved at disse kunne ta utgangspunkt i et sett myter som i hovedsak var felles for begge parter. For å eksemplifisere vil jeg lede oppmerksomheten mot det Neumann (2009: 23) trekker frem som nøkkelmytene som grunnfester alle diplomatiske systemer, nemlig slektskap og religion. At felles religiøse grunnmyter spilte en avgjørende rolle i å definere sosiabilitetene i forholdet mellom Song og Liao, er tydeliggjort gjennom en omfattende og institusjonalisert samling av rituelle praksiser. Et eksempel på disse kommer blant annet til uttrykk i en heller truende påkallelse av guddommelige makter i det avsluttende punktet i Shanyuan-avtalen:

With this as pledge to the gods of Heaven and Earth, and using this as a declaration to the ancestors and society, all generations should keep this oath and pass it down eternally. Whoever swerves from this oath will not be able to enjoy his state. With the clarity of the heavenly mirror, he will be killed by all. I [i.e., the Liao Emperor Shenzong] am not talented but will dare take this oath. Hereby, I swear to Heaven and Earth, as well as to generations to come. If I swerve from this oath, all gods shall punish me with the extreme [punishment] that will not be spelled out here (Tsao 2011).

Som nevnt spilte slektskapsmetaforer en vesentlig rolle i forholdet mellom Song- og Liao-dynastiene, så vel som i kinesisk keiserlig diplomati generelt. En rolle som har sitt utspring i måten hierarkiske, konfutianske forestillinger om familiebånd på en heller eksplisitt måte ble overført til den internasjonale arena (Ford 2010: 37–38; Franke & Twitchett 1994: 19). Etableringen av et fiktivt slektskapsforhold mellom de keiserlige familiene av Song og Liao, omtalt nærmere i de foregående avsnitt, var dog noe mer enn bare en bekreftelse på fredelige relasjoner med referanse til forestillinger om ubrytelige familiebånd. Ordningen impliserte også at hele stor-Kina ble styrt av én, om enn fiktiv, familie (Franke & Twitchett 1994: 19). Dermed konstituerte dette papirslektskapet det som etter mitt syn er et fascinerende eksempel på politisk tilpasning av en grunnmyte, i dette tilfellet forestillingen om den keiserlige families udelelige suverenitet over *tianxia*.

Diplomatiske etterdønninger

Det er verdt å merke seg at denne diplomatiske tradisjonen i kinesisk historie ikke sluttet med Song-dynastiet, men dukket opp på ny da den tvungne tilslutningen til det europeiske diplomatiske systemet nærmer seg. I 1689 signerte Qing-dynastiet og Russland den bilaterale Nerchinsk-avtalen, som senere, i 1728, ble etterfulgt av den mer omfattende Kyakhta-avtalen (Mancall 1984: 76–79). Selv om Mancall (1984: 79) peker på visse tvetydigheter på dette punktet, er det ikke desto mindre regnet som et faktum at disse avtalene med den tilstundende stormakten Russland, hvor grensedragningen ble fastslått og ordninger for handel og videre diplomatisk kontakt klargjort, ble forhandlet frem og tilsluttet på basis av symmetrisk anerkjennelse mellom partene (March 1996: 55–56; Perdue 2005: 172). De to kinesiske sendeferdene til Moskva i 1731 og 1732 er av spesiell symbolsk betydning. Russland mottok de første kinesiske diplomatiske utsendinger til et vestlig land, og det skulle vare over hundre år før nye sendeferder fulgte disse utsendingenes fotspor vestover. I Moskva ble utsendingene mottatt med full etikette som ambassadører, og til gjengjeld forærte de hoffet gaver fra keiseren og utførte den korte *kowtow* for Tsarina Anna (Mancall 1984: 80; Quested 2005: 53). Noe som står i en heller skrikende kontrast til den forfeilede Macartney-sendeferden.

Nok en gang vil jeg argumentere for at gjeldende litteratur har vært i overkant rask til å bedømme keiserens avfeiende innstilling til den britiske utsendingen som et produkt av kinesisk utenrikspolitisk rigiditet *som sådan*. En mer fruktbar tolkning vil være å betrakte den som resultat av spesielle trekk ved den gjeldende historiske situasjon. Etter mitt syn bør man anerkjenne eksistensen av to separate kinesiske utenrikspolitiske diskurser: Én som omhandler nasjonene sør for Kina, som innbefattet Storbritannia, og hvor tributsystemets stilling som bærende institusjon historisk sett besto (Mancall 1984: 18–19). Den andre diskursen, som angikk de nordlige statene inkludert Russland, kunne i stedet trekke veksler på en arv av sterkere realpolitisk karakter, hvor symmetrisk diplomatisk anerkjennelse var en utvei man hadde tydd til ved flere anledninger opp gjennom historien (Chen 2009: 67).

Konklusjon

I den diplomatiske litteraturen, hvor fagfeltet er blitt definert av den fundamentale skillelinjen mellom suverenitetsbaserte og symmetrisk baserte mellomstatlige relasjoner, har keisertidens Kina utelukkende blitt henvist til den førstnevnte gruppen, og som sådan blitt regnet som grunnleggende adskilt fra den diplomatiske tradisjon. Som det er redegjort for

gjennom denne artikkelen, var Kina under Song-dynastiet imidlertid deltaker i et ekstensivt nettverk av diplomatiske utvekslinger med sine naboer. Over den tradisjonelle utenrikspolitiske suverenitetsstrukturen la man til et nytt sjikt av stater: en gruppe land som man pleiet relasjoner med på grunnlag av moralsk og legal symmetrisk anerkjennelse. Relasjonene til Liao-dynastiet, som både var eksplisitt anerkjent og tilbørlig institusjonalisert, er det viktigste eksempel på en velutviklet symmetrisk likhet. Enn videre er det mulig å spore tilstedeværelse av symmetrisk baserte diplomatiske relasjoner opp gjennom historien til keisertidens Kina, både på tidligere og senere tidspunkt.

For Kinas omgang med den øvrige verden hersker det liten tvil om at tributsystemets suverenitetsbaserte internasjonale struktur var den historisk dominante modus, og det uttalte ideal. Jeg vil likevel ta til orde for at det konvensjonelle akademiske narrative om keisertidens Kina bør modereres på to viktige punkter. For det første: ideen om keiserlig kinesisk utenrikspolitikk som en monolittisk konstant som omfavnet den østlige delen av Eurasia i et hierarkisk system, uendret og uutfordret frem til fremmede ideer om diplomatisk symmetri med makt ble innført av de vestlige koloniserere, er særs upresis. Forestillingen om det dynastiske Kina som et «imperium uten naboer», en merkelapp som altfor kategorisk er satt på to millenniers politisk historie, bør modereres slik at man også inkluderer de perioder hvor Kina faktisk anerkjente sine naboer, og forholdt seg til disse gjennom praksiser som har likhetstrekk med tidlig europeisk diplomati.

Man kan selvfølgelig argumentere for at Song-dynastiets diplomatiske meritter kun var en anomalitet, et enkeltstående unntak fra en langvarig enerådende suverenitetstradisjon. Dette er absolutt et gyldig argument å trekke frem. Ikke desto mindre vil jeg hevde at et unntak som varer i 400 år, er et unntak verdt å legge merke til. I tillegg er oppfatningen av Song-dynastiet som en historisk singularitet lite forenlig med det faktum at det dynastiske Kina ved flere anledninger opp gjennom historien har tydd til liknende former for utenrikspolitisk kontakt.

For det andre er det nødvendig å nyansere oppfatningene, som er spesielt dominerende i analyser av den sino-europeiske kontakten på 1700- og 1800-tallet, av keiserlig kinesisk utenrikspolitikk *in toto* som ute stand til å reagere rasjonelt på den type utfordringer de vestlige kolonimaktene utgjorde på grunn av ideologiske hemninger. Som jeg har forsøkt å vise gjennom denne artikkelen, har det ved flere anledninger blitt demonstrert hvordan det keiserlige Kinas utenrikspolitiske institusjoner og underliggende diskurser ikke nødvendigvis utgjorde et hinder for realpolitikk. Song-dynastiets eksempel demonstrerer til fulle hvordan det keiserlige hoff var i stand til å reagere dynamisk og nytenkende på endringer i de internasjonale omgivelsene. Som allerede påpekt vil man kunne analysere

den avvisende holdningen Macartney og hans likemenn ble møtt med på en mer fruktbar måte, hvis man legger til grunn at den er basert på mer spesifikke årsaker enn kun en generell kinesisk aversjon mot symmetriske diplomatiske bånd. I vår oppfatning av det keiserlige Kinas diplomatiske relasjoner er det viktig at vi ikke stirrer oss så blinde på klammeriet rundt Macartneys *kowtow* at vi glemmer kinesernes *kowtow* i Moskva.

Avslutningsvis vil jeg anføre at keisertidens to tusenår med utenlandske relasjoner med fordel kan bli utnyttet bedre av diplomatisk academia enn kun å fungere som en lettvinnt antitese for det europeiske statssystem. For det første fordi dette er en altfor overfladisk vurdering av epoken. For det andre fordi en betydelig del av disse to tusen årene fortjener å inkluderes i den diplomatiske historiske kanon, ikke gjennom en redefinering av diplomati til å omfatte suverenitetsstrukturer, men fordi det dynastiske Kinas diplomatiske relasjoner ved flere anledninger har vist seg å overholde prinsippene immanent i klassisk diplomati, deriblant den viktige grunnforutsetningen om symmetrisk anerkjennelse. For det tredje vil det å anerkjenne den diplomatiske tradisjon som fremtrer i enkelte perioder av historien til keisertidens Kina som legitimt studieobjekt, kunne bidra til den generelle forståelsen av den diplomatiske institusjon. I særdeleshet vil det bidra til å berike forståelsen av hvordan mellomstatlig diplomati er grunnfestet og opprettholdt av myter og sosiabiliteter utenfor den kristne, europeiske sfære. I den sammenheng utgjør Song-dynastiet et betimelig eksempel på at diplomati er et uttrykk for et universelt behov for regulering av samkvemmet mellom ulike samfunn. Det behovet fremstår som mer markant i multipolære maktstrukturer, like meget i 1100-tallets Øst-Asia som i det senmiddelalderlige Europa. Dette er en nyttig påminnelse om at det ofte implisitte fokuset på diplomatisk praksis som et i hovedsak særeuropeisk fenomen hverken er empirisk bærekraftig eller akademisk fruktbart.

Litteratur

- Barfield, Thomas J. (1989) *The Perilous Frontier: Nomadic Empires and China*. Cambridge, MA: Basil Blackwell.
- Beckwith, Christopher I. (1993) *The Tibetan Empire in Central Asia: A History of the Struggle for Great Power among Tibetans, Turks, Arabs, and Chinese during the Early Middle Ages*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Bielenstein, Hans (2005) *Diplomacy and Trade in the Chinese World, 589–1276*. Leiden: Brill.
- Bull, Hedley (2002) *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. New York: Columbia University Press.
- Bull, Hedley (2004) *Diplomacy and International Order*. I Christer Jönsson & Richard Langhorne (red.) *Diplomacy*. Volume 1. London: Sage Publications (75–91).

- Buzan, Barry & Richard Little (2009) Introduction to the 2009 Reissue. I Adam Watson *The Evolution of International Society: A Comparative Historical Analysis*. London: Routledge.
- Bøckman, Harald (1998) China Deconstructs? The Future of the Chinese Empire-State in a Historical Perspective. I Kjeld E. Brødsgaard & David Strand (red.) *Reconstructing Twentieth-Century China: State Control, Civil Society, and National Identity*. Oxford: Clarendon Press (310–46).
- Chen Zhimin (2009) Confucius' Ideal of Peace in the Contemporary World. I Karin Aggestam & Magnus Jerneck (red.) *Diplomacy in Theory and Practice*. Malmö: Liber (58–73).
- Confucius (1997) *The Analects*. Beijing: Foreign Language Teaching and Research Press.
- Der Derian, James (1987) *On Diplomacy: A Genealogy of Western Estrangement*. Oxford: Basil Blackwell.
- Deuchler, Martina (1992) *The Confucian Transformation of Korea: A Study of Society and Ideology*. Cambridge, MA: Harvard University Asia Center.
- Ebrey, Patricia B. (1993) *Chinese Civilization: A Sourcebook* (2nd ed.). New York: The Free Press.
- Ebrey, Patricia B. (1996) *The Cambridge Illustrated History of China*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elisseeff, Vadime (1963) The Middle Empire, A Distant Empire, An Empire Without Neighbors. *Diogenes*, (11) 42: 60–64.
- Fairbank, John K. (1968) A Preliminary Framework. I John K. Fairbank (red.) *The Chinese World Order: Traditional China's Foreign Relations*. Cambridge, MA: Harvard University Press (1–19).
- Fairbank, John K. & Merle Goldman (2006) *China: A New History* (2. utg.). Cambridge, MA: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Ford, Christopher A. (2010) *The Mind of Empire: China's History and Modern Foreign Relations*. Lexington: The University Press of Kentucky.
- Franke, Herbert (1983) Sung Embassies: Some General Observations. I Morris Rossabi (red.) *China among Equals: The Middle Kingdom and Its Neighbors, 10th–14th Centuries*. Berkeley: California University Press (116–150).
- Franke, Herbert (1994) The Chin Dynasty. I Herbert Franke & Denis Twitchett (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 6: *Alien Regimes and Border States, 907–1368*. Cambridge: Cambridge University Press (215–320).
- Franke, Herbert & Denis Twitchett (1994) Introduction. I Herbert Franke & Denis Twitchett (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 6: *Alien Regimes and Border States, 907–1368*. Cambridge: Cambridge University Press (1–42).
- Gong Wei Ai (2009) The Reign of Hsiao-tsung (1162–1189). I Denis Twitchett & Paul J. Smith (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 5, Part One: *The Sung Dynasty and Its Precursors, 907–1279*. Cambridge: Cambridge University Press (710–755).
- Hao Yen-p'ing & Wang Erh-min (1980) Changing Chinese Views of Western Relations, 1840–95. I John K. Fairbank & Liu Kwang-ching (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 11: *Late Ch'ing, 1800–1911*, Part 2. Cambridge: Cambridge University Press (142–201).

- Hamilton, Keith & Richard Langhorne (2011) *The Practice of Diplomacy: Its Evolution, Theory and Administration* (2. utg.). Oxon: Routledge.
- Hevia, James L. (1995) *Cherishing Men from Afar: Qing Guest Ritual and the Macartney Embassy of 1793*. Durham: Duke University Press.
- Holcombe, Charles (2010) *A History of East Asia: From the Origins of Civilization to the Twenty-First Century*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hsu Yeong-huei (2006) Diplomacy in the Northern Song Dynasty: Five Diplomatic Envoys and their Contributions. *Journal of the Chinese for General Education*, 10: 117–152.
- Hucker, Charles O. (1985) *A Dictionary of Official Titles in Imperial China*. Stanford: Stanford University Press.
- Jönsson, Christer (2002) Diplomacy, Bargaining and Negotiation. I Walter Carlsnaes, Thomas Risse & Beth A. Simmons (red.) *Handbook of International Relations*. London: Sage Publications (212–234).
- Jönsson, Christer & Martin Hall (2004) Communication: An Essential Aspect of Diplomacy. I Christer Jönsson & Richard Langhorne (red.) *Diplomacy*. Volume 1. London: Sage Publications (396–415).
- Lau Nap-yin (2000) Waging War for Peace? The Peace Accord Between the Song and the Liao in AD 1005. I Hans J. V. de Ven (red.) *Warfare in Chinese History*. Leiden: Brill (180–221).
- Lau Nap-yin & Huang K'uan-chung (2009) Founding and Consolidation of the Sung Dynasty under T'ai-tsu (960–976), T'ai-tsung (976–997), and Chen-tsung (997–1022). I Denis Twitchett & Paul J. Smith (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 5, Part One: *The Sung Dynasty and Its Precursors, 907–1279*. Cambridge: Cambridge University Press (206–278).
- Mancall, Mark (1984) *China at the Center: 300 Years of Foreign Policy*. New York: The Free Press.
- March, Patrick G. (1996) *Eastern Destiny: Russia in Asia and the North Pacific*. Westport: Praeger Publishers.
- McGrath, Michael (2009) The Reigns of Jen-tsung (1022) and Ying-tsung (1063–1067). I Denis Twitchett & Paul J. Smith (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 5, Part One: *The Sung Dynasty and Its Precursors, 907–1279*. Cambridge: Cambridge University Press (206–278).
- Moise, Edwin E. (2007) *Modern China: A History* (3. utg.). Harlow: Pearson Education.
- Mote, Frederick W. (2003) *Imperial China: 900–1800*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Murphey, Rhoads (2006) *A History of Asia* (5. utg.). New York: Pearson Longman.
- Neumann, Iver B. (2009) Is Modern Diplomacy Ethnocentric? A Cultural Analysis. *Paper presented at the annual meeting of the ISA's 50th Annual Convention*, Feb. 15, 2009. Hentet fra http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/0/8/4/p310844_index.html. Lesedato: 02.05.2011.
- Ng Chin-keong (1997) Maritime Frontiers, Territorial Expansion and *Hai-fang* During the Late Ming and High Ch'ing. I Sabine Dabringhaus & Roderich Ptak (red.) *China and Her Neighbours: Borders, Visions of the Other, Foreign Policy 10th to 19th Century*. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag (211–258).

- Pan Yihong (1997) *Son of Heaven and Heavenly Quaghan: Sui-Tang China and its Neighbors*. Bellingham: Center for East Asian Studies, Western Washington University.
- Perdue, Peter C. (2005) *China Marches West: The Qing Conquest of Central Eurasia*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Peyrefitte, Alain (1993) *The Collision of Two Civilisations: The British Expedition to China in 1792–4*. London: Harvill Press.
- Quested, Rosemary K. I. (2005) *Sino-Russian Relations: A Short History*. London: Routledge.
- Richardson, Hugh E. (1978) The Sino-Tibetan Treaty Inscription of A.D. 821/823 at Lhasa. *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland*, 2: 137–162.
- Rossabi, Morris (1983) Introduction. I Morris Rossabi (red.) *China among Equals: The Middle Kingdom and Its Neighbors, 10th–14th Centuries*. Berkeley: California University Press (1–16).
- Schirokauer, Conrad & Robert P. Hymes (1993) Introduction. I Robert P. Hymes & Conrad Schirokauer (red.) *Ordering the World: Approaches to State and Society in Sung Dynasty China*. Berkeley: University of California Press (1–58).
- Schoppa, Keith R. (2011) *Revolution and Its Past: Identities and Change in Modern Chinese History* (3. utg.). Boston: Prentice Hall.
- Schwartz, Benjamin I. (1968) The Chinese Perception of World Order, Past and Present. I John K. Fairbank (red.) *The Chinese World Order: Traditional China's Foreign Relations*. Cambridge, MA: Harvard University Press (276–290).
- Scott, David (2008) *China and the International System, 1840–1949: Power, Presence, and Perceptions in a Century of Humiliation*. New York: State University of New York Press.
- Smith, Paul J. (1993) State Power and Economic Activism During the New Policies, 1068–1085: The Tea and Horse Trade and the «Green Sprouts» Loan Policy. I Robert P. Hymes & Conrad Schirokauer (red.) *Ordering the World: Approaches to State and Society in Sung Dynasty China*. Berkeley: University of California Press (76–127).
- So, Billy K. L. (2004) Chinese Perceptions of Southeast Asia. I James Heitzman & Wolfgang Schenkluhn (red.) *The World in the Year 1000*. Lanham: University Press of America (293–202).
- Suzuki, Chusei (1968) China's Relations with Inner Asia: The Hsiung-nu, Tibet. I John K. Fairbank (red.) *The Chinese World Order: Traditional China's Foreign Relations*. Cambridge, MA: Harvard University Press (180–197).
- Svarverud, Rune (2007) *International Law as World Order in Late Imperial China: Translating, Reception and Discourse, 1847–1911*. Leiden: Brill.
- Tanner, Harold M. (2009) *China: A History*. Indianapolis: Hackett Publishing.
- Tao Jing-shen (1983) Barbarians or Northerners: Northern Sung Images of the Khitans. I Morris Rossabi (red.) *China among Equals: The Middle Kingdom and Its Neighbors, 10th–14th Centuries*. Berkeley: California University Press (66–88).
- Tao Jing-shen (1988) *Two Sons of Heaven: Studies in Sung-Liao Relations*. Tucson: The University of Arizona Press.
- Tao Jing-shen (2009) The Move to the South and the Reign of Kao-tsung (1127–1162). I Herbert Franke & Denis Twitchett (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 6:

- Alien Regimes and Border States, 907–1368*. Cambridge: Cambridge University Press (644–709).
- Tsao Hsingyuan (2011) *Texts on Song-Liao Political Relations: Translation of The Treaty (Qidan)*. Course Materials, Chinese Humanities – Reed College. Hentet fra <http://academic.reed.edu/chinese/chin-hum/materials/shanyuan/shanyuan.html>, Lese-dato: 02.05.2011.
- Twitchett, Denis & Klaus-Peter Tietze (1994) The Liao. I Herbert Franke & Denis Twitchett (red.) *The Cambridge History of China*. Volume 6: *Alien Regimes and Border States, 907–1368*. Cambridge: Cambridge University Press (43–153).
- Wang Gungwu (1983) The Rethoric of a Lesser Empire: Early Sung Relations with Its Neighbors. I Morris Rossabi (red.) *China among Equals: The Middle Kingdom and Its Neighbors, 10th–14th Centuries*. Berkeley: California University Press (47–65).
- Watson, Adam (1982) *Diplomacy: The Dialogue Between States*. London: Routledge.
- Watson, Adam (1992) *The Evolution of International Society: A Comparative Historical Analysis*. London: Routledge.
- Wight, Martin (1977) *Systems of States*. Leicester: Leicester University Press.
- Wong Hon-Chiu (1975) *Government Expenditures in Northern Sung China (960–1127)*. PhD Dissertation, University of Pennsylvania. Hentet fra <http://proquest.umi.com/pqdlink?Ver=1&Exp=05-01-2016&FMT=7&DID=756416851&RQT=309&attempt=1&cfc=1>. Lesedato: 02.05.2011.
- Wright, David C. (2005) *From War to Diplomatic Parity in Eleventh-Century China: Sung's Foreign Relations with Kitan Liao*. Leiden: Brill.
- Wu Xiao-ping (2004) A Study on the Relationship between Geopolitics and Northern Song's Diplomacy. *Journal of Anhui University*, 71 (3). Hentet fra http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTOTAL-ADZS200403001.htm. Lesedato: 02.05.2011.
- Yang Lien-sheng (1968) Historical Notes on the Chinese World Order. I John K. Fairbank (red.) *The Chinese World Order: Traditional China's Foreign Relations*. Cambridge, MA: Harvard University Press (20–33).
- Yu Yingshi (1967) *Trade and Expansion in Han China: A Study in the Structure of Sino-Barbarian Economic Relations*. Berkeley: University of California Press.
- Zartman, William I. (2009) Diplomacy. I Karin Aggestam & Magnus Jerneck (red.) *Diplomacy in Theory and Practice*. Malmö: Liber (26–38).
- Zhang Yantu (2007) *Five Thousand Years of Chinese Nation*. Beijing: Foreign Language Press.
- Zhang Yongjin (2001) System, Empire and State in Chinese International Relations. I Michael Cox, Tim Dunne & Ken Booth (red.) *Empires, Systems and States: Great Transformations in International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press (43–64).
- Zhang Yongjin (2009) A Curious and Exotic Encounter: Europeans as Supplicants in the Imperial Chinese Order, 1582–1792. *Paper presented at the annual meeting of the ISA's 49th Annual Convention*, 26. mars 2008. Hentet fra http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/2/5/2/4/7/p252472_index.html. Lesedato: 02.05.2011.